

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 359

כ"ב אב
תשפ"ה

פרשת כי תצא

דרך חיים

"וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה" (דברים כא יא) – "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע." שאם אין הקדוש ברוך הוא מתירה ישאנה באיסור" (רש"י). יש לתמוה תמיהה רבתי, הלא למלחמה זו לא הלכו אלא אנשים צדיקים וקדושים שאין בהם אפילו נדנדוד חטא קל ביותר. לפני צאתם למלחמה עומד השוטר ואומר "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו", ודרשו חז"ל (סוטה מד.): זה מתיירא מעבירות שביזו, שדיבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ועל כך חוזר הוא מעורכי המלחמה. יותר מכך, אותם אנשים היו מראוי הניסים הגלויים של השגחת יד ה' במלחמותיהם, ובוודאי התרבתה בקרבם יראת ה'. וכי לאנשים צדיקים שכאלה התורה צריכה לתת אשת יפת-תואר? וכי בהם נאמר שאם לא יתירנה ישאנה באיסור ח"ו? עוד יש להוסיף תמיהה, וכי מפני שיצרו של אדם מתגבר עליו התיר הקב"ה להיטמא בבת נכר ולעשות כיעור ששנוא אצל הקב"ה? שאם כן, הלא היה לה לתורה להתיר את כל האיסורים מפני היצר, ואין לדבר סוף.

האר"י ז"ל (שער המצוות) והאור החיים הקדוש ביארו את סוד הדברים. יוצאי המלחמה היו אנשים נעלים, ולא היה להם כל שייכות לתאוות העולם הזה. כל מחשבתם הייתה דבוקה בה' יתברך. ואם על קדושתם הגדולה מתעורר בהם רצון משום מה לשאת אשת יפת תואר יש בזה סימן להוראת שעה שבאותה אשה יש ניצוץ קדוש שנעלם תחת ידי הסטרא אחרא. כפי שמצאנו הרבה גויים שהיו להם נשמות גדולות ויצאו מהם גדולי עולם - תרח והרן אבותיהם של אברהם ושרה, הוריהם של שמעיה ואבטליון, אונקלוס הגר ורות המואביה. המציאות הזו נתחדשה אחרי חטא אדם הראשון, שיש נשמות קדושות שנמצאו שלא במקום הקדושה, בעם ישראל. עניין זה מדויק מלשון הפסוק "וחשקת בה". אין אותו אדם חושק את האשה, שאם כן היה לתורה לכתוב "וחשקת אותה". אלא מדייקת התורה "בה", שהאדם חושק את מה שנמצא בתוך תוכה של האשה. אותו ניצוץ קדושה שמואר בזוהר הנשמות הוא החלק היפה תואר שבה, ובאותו חלק חושק אותו אדם קדוש מישראל.

"ולקחת לך לאשה" – תרים ותקדש את הניצוץ לקדשו. "ואם לא חפצת בה" – סימן שהטוב המועט שבה בטל אל החלק הרע, ולכן "ושלחת לנפשה" כי לא תוכל לקרבה אל הקדושה. לפי דרך זו צריך להבין את דברי רש"י מדויק לשון התורה, שמאותה אשת יפת תואר עתיד לצאת בן סורר ומורה. מבאר האר"י ז"ל שאין זה בתורת עונש, אלא מטבע הדברים שעל אף שיש פה שליחות קדושה להוציא את ניצוץ הקודש שבה, סוף סוף עדיין ישנם סיגים מצד הרע והטומאה וזה מה שגורם להיוולדות אותו הילד הסורר והמורה בקדושה.

בספר אמרי אש מבאר באופן נוסף על פי דברי חז"ל שלימדונו (סוטה ג) ש"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". שהדבר קשה, שאם כן מדוע נענש הלא היה אנוס מאותה רוח שטות ששלטה בו. אלא הביקורת עליו היא על מה שאפשר לאותה רוח שטות להיכנס בו מתחילה. הדבר דומה לאדם שעומד צמוד לבור באופן שאף רוח קלה יכולה להפילו לתוכו, וכן היה. מיד זועק אותו אדם בביקורת אל בעל הבור בטענה שנאנס ליפול לתוך הבור. כמובן שבעל הבור יכול לטעון כלפיו שהיה עליו להיזהר שלא לעמוד באופן כה מסוכן בסמיכות לבור. כך בענייננו אדם הספוג ביראת שמיים וזהיר באורחותיו לא מביא עצמו לכלל אפשרות שתיכנס בו רוח שטות. אין הביקורת של הקב"ה על החוטא בא על מה שנפל בעמדו בניסיון, אלא על כך שלא נמנע מלהגיע לכלל ניסיון. יוצאי המלחמה מוכרחים ולא בוחרים להגיע למקום הניסיון. לכן התירה התורה את האיסור באופן חריג. משום שאין ביקורת עליהם על מה שעומדים הם במקום הניסיון, ומשהגיעו לכלל ניסיון שוב נחשבים כאנוסים באותה רוח שטות.

הש"ך מגורי האר"י מסביר כי אין דרכו של היצר הרע לפתות את האדם לתאוה שבהיתר, אלא זווקא לדבר איסור. כמו שהפסוק אומר "מים גנובים ימתקו" (משלי טו ז). כמו שמספרת הגמרא (ירושלמי יומא) על רבי מנא שהלך לבקר את רבי חגי שהיה חלוש. אמר לו רבי מנא שישתה אם רוצה, והניחו והלך לו. לאחר שעה חזר ושאל אותו האם שתה, השיבו רבי חגי שמרגע שהתיר לו לשתות נעלם לו הצמא. שכן אין

ביתו חזר ולחץ את ידי בחזקה ברכני בברכת 'שבת שלום' ונפרד ממני לשלום מבלי הוסף דבר. בסתר ליבי ברכתיו על שכל אותה שעה שהלכנו בצוותא לא דיבר עמי דבר ולא שאלני על מה ולמה פרצתי בבכי.

לאחר ימים ספורים סרתי לבקרו בביתו, והוא החליף עמי דברים על הא ועל דא כמימים ימימה, כאילו לא אירע הדבר... (צדיק יסוד עולם עמ' 227)

הלכה ומנהג

לאחר שדנו בשבוע שעבר בכללי 'גרוף' ו'קטום', שבמה שעשינו שינוי בגחלים אין חשש שנבוא לחתות בהן, נבוא כעת לדון הלכה למעשה בדיני פלטת השבת.

האגרות משה (א צג), הגרש"ז (שש"כ פ"א הע' עא) והשבט הלוי (ח"ה סוס"י ל) סוברים שמכיוון שהפלטה לא מיעודת לבישול, הרי יש כאן גילוי דעת מאין כמותו שהאדם לא רוצה לבשל עליה. נוסף על כך שלא שייך בהן איסור חיתוי בגחלים, שהרי אי אפשר להגדיל ולהקטין את חומה, ולכן לדעתם מותר להשהות על בערב שבת גם מאכל שלא בושל כמאכל בן דרוסאי. אמנם לדעת החזון איש (סי' לו ס"ק יא) יש להניח על גבי הפלטה סיר הפוך עם ריווח משמעותי של אוויר כדי שתיחשב הפלטה לגרופה וקטומה. וזודי זקני מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל סבר שניתן לשים נייר כסף עבה כדי שתיחשב הפלטה לגרופה וקטומה. אולם הכרעת הפוסקים אינה כן.

אמנם כיריים חשמליות שמבשלים עליהן בימות החול, ויש להן דרגות חום שונות, וכן מיחם בעל דרגות חום, נחשב בכלל איסור השהייה ויש לגרוף ולקטום את הכיריים כדן, על אף שחוטו החשמל וגף החימום עצמם מכוסים (חזו"א סי' לח).

אך תנורים שיש להם מצב שבת עם פיקוח הלכתי, כך שאין כניסת האוויר מביאה להזדקת הטרמוסטט, תהיה ההשהייה בהם מותרת כדן גחלים גרופות וקטומות. על אף זאת היו שהחמירו לכסות את הכפתורים, משום שבהם מתבצע החיתוי.

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: האם מותר להשתות מים אחרי אכילת דגים?

תשובה: בגמרא (מועד קטן) נאמר שאחרי אכילת דגים עם הציור שחה (כפירוש ר"ח) יש לשתות מים. התוספות באחד מתירוצים כתב שבזמן הזה רואים שיש בזה סכנה. וכן פסקו הגרע"א (יו"ד

היצר הרע תאב אלא לדבר האסור לו. זהו טעם גדלות המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, כמו שמבארים התוספות (קידושין לא). שדווקא המצווה מתמודד עם היצר הרע שמפתה אותו שלא לקיים את הדבר. כיוון שידעה התורה את גודל היצר והקושי באיסור יפת תואר התירה את האיסור, ומנעשה הדבר למותר ייחלש כח התאוה לעבירה זו, ואדברה יפתה היצר את האדם שלא יישא את אותה אשה.

הוסיף ר' יחזקאל אברמסקי כי מדין אשת יפת תואר לכלל הטעויות היצר. פעמים רבות היצר מסית ומטעה את האדם שמה שנאמר לאיסור על ידי התורה עניין כזה או אחר אין הכוונה במקרה שלו, ובוודאי יש מצבים שבהם התורה תתיר, ועוד דרכים כאלה ואחרות להכשיל את האדם. לכן 'דיברה תורה כנגד היצר הרע', הכוונה בהתייחסות אל דברי הטעייתו. ממה שהתירה התורה את איסור יפת תואר מתברר שדווקא בעניין זה יש מקום לפתח להתיר את האסור, וממה שלא אמרה כן בשאר האיסורים מוכח שבכל אופן ועניין אסורים הם.

בזרנו של ר' אריה

סיפר אחד ממקורביו של ר' אריה: בלילות שבת-קודש הייתי נוהג להתפלל במנין שנערך בביתו של הרב הראשי לישראל, הרב צחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל. לעתים מזומנות אף ר' אריה התפלל שם.

באחד מלילות שבת התפללנו בצוותא. בעת התפילה הבחנתי שר' אריה נותן בי עיניו ומתבונן בפניי. ואני, שרוי הייתי באותה תקופה במשבר והתעטפה עליי רוחי. משיצאנו מבית הכנסת בירכני ר' אריה בברכת 'שבת שלום' ושאלני: "מדוע עצוב הינך, למה נפרו פניך?".

לא יכולתי לפצות פה להשיבו, ופרצתי בבכי, ולא יספתי שום דבר. אמר לי ר' אריה: "והרי שבת היום...". לפתע החל לופת את כף ידי, לוחצה בחזקה אליו ואני חש כאילו זרם חשמל הנובע ממעמקי ליבו חולף בעורקיי. ר' אריה ממשיך להחזיק בידי ואינו מרפה, והוא אומר לי: "הילוה אליי".

היינו שנינו מהלכים בדרך, וכל אותה שעה ארוכה של הליכה הוא ממשיך לחנוך בחזקה את כף ידי בידו האחת, וללטה ברכות בידו השניה, ואותה תחושה של זרם חשמלי פושטת בכל נימי גופי ומרגיעה אותי בעוד הוא אינו אומר דבר.

בזרנו ניגשו אליו אנשים כדי לברכו בברכת 'שבת שלום', והוא משיב להם ברכה. משרצו להיעצר ולשוחח עימו התנצל ואמר: "ממהר אנכי". והמשיך להלך עימי ולשתוק. בהגיענו לפתח

סי' קטז), ערוך השלחן (שם), הכף החיים (סי' קד), וכך כותב הרב ישראל ז"ל ('אשרי האישי על יו"ד) בשם חמיו מרן ז"ל הגרי"ש אלישיב זצ"ל. אבל הוא מדגיש שם שמים מעורבים, כקפה, תה, מיצים ושתייה קלה, מותר כי אין לך בו אלא איסורו וחשש סכנה. לכן חסידים נהגו לשתות לחיים מהיין שנשאר מהקידוש או משקה חריף אחר אכילת דגים.

שאלה: אני מתחתן בשעה טובה ומוצלחת ביום ראשון ואני בתוך אבלות שלושים לפטירת אמי ע"ה, כשהורו לי לא לדחות את החתונה.

- א. האם מותר לי להסתפר ולגזוז ציפורניים?
ב. האם אחי יכול לערוך את החופה בימי אבלו?

תשובה: א. מותר לך גם להסתפר וגם לגזוז ציפורניים (א"ר סי' קלב. הו"ד ברעק"א סי' שצ, וחת"ס יו"ד סי' שמח). וכפי שהרחיב מרן החת"ס שנשם שהתירו לשאת אשה בימי האבל כך התירו את שאר איסורי האבלות. נכון שהפרי מגדים (סי' קלב) הסתפק בדבר, כי זה רגל שלך ואיך ידחה אבילות שכבר הייתה קודם הרגל והשמחה (מלבד רחיצה שמוותרת לדעתו), אולם להלכה כאמור מותר. תנוחמו ושמחת עולם תהיה בביתכם.

ב. מותר לאחיך לערוך את החופה, כך פסק מרן הרמ"א בספרו דרכי משה על הטור (יו"ד סי' שצא). ואומר הרמ"א שהוא עצמו היה אבל וסידר חופה וקידושין. אבל אין לאחיך להיכנס לסעודה והשבע ברכות. וכתב הרמ"א שהסכים עימו בזה המהר"ם פדאוה והמהר"ם מינץ (סי' פו).

